

Rozproszony system eksploracji korpusów tekstu działający w oparciu o ich strukturalną reprezentację

Michał Adamczyk, Dominik Majda

AGH

Akademia Górniczo-Hutnicza

Wydział Informatyki, Elektroniki i Telekomunikacji

13.12.2015

Spis treści

1	Cel prac i wizja projektu	3
2	Zrealizowane funkcjonalności	4
3	Wybrane aspekty realizacji	5
4	Komponenty systemu	6
4.1	Aplikacja mobilna	6
4.2	Strona serwerowa	6
5	Zbiory artykułów	8
5.1	Historyczna baza danych artykułów Reuters	8
5.2	Baza obsługiwanych artykułów	8
6	Wyszukiwanie za pomocą łańcucha słów	9
6.1	Preprocessing	9
6.1.1	Czyszczenie artykułów	9
6.2	Reprezentacja strukturalna	10
6.2.1	Bag of words	10
6.2.2	Modyfikacje wartości macierzy bag-of-words	11
6.3	SVD oraz low-rank approximation	12
6.4	Latent Dirichlet Allocation	13
6.5	Wyszukiwanie	13
6.5.1	Wyszukiwanie stosując SVD	13
6.5.2	Wyszukiwanie stosując LDA	14
7	Wyszukiwanie drill-down	15
7.1	Preprocessing	15
7.1.1	Bag of words	15
7.1.2	Niezienniki grafowe	15
7.1.3	Klasteryzacja	17
7.1.4	Użycie wiedzy zewnętrznej	18
7.1.5	Etykietowanie klastrów	18

8	Organizacja pracy	19
8.1	Przyjęta metodyka	19
8.2	Podział pracy	19
8.2.1	Michał Adamczyk	19
8.2.2	Dominik Majda	19
9	Wyniki projektu	21
9.1	Najważniejsze efekty pracy	21
9.2	Potencjalne kierunki dalszych prac	21
10	Bibliografia	22

Rozdział 1

Cel prac i wizja projektu

W erze informacji przechowywanych w postaci elektronicznej niemożliwym wydaje się sprawna nawigacja pomiędzy różnego rodzaju tekstami bez pomocy różnego rodzaju wyszukiwarek. Umożliwiają one szybkie zawężenie dziedziny z której pochodzą dokumenty wśród których użytkownik wyszukuje te interesujące go, znacznie skracając czas niezbędny do odszukania interesujących treści. Najbardziej powszechną wyszukiwarką jest wyszukiwarka Google - dla podanego w postaci słów zapytania stara się ona znaleźć najlepiej dopasowane strony internetowe.

Celem naszego projektu jest stworzenie własnej wyszukiwarki działającej na posiadanym przez nas korpusie tekstów o tematyce finansowej. Budując nasze narzędzie wyszukiwania korzystać będziemy z reprezentacji strukturalnej artykułów. Użytkownik końcowy używać będzie aplikacji mobilnej na platformie iOS. Artykuły na których operuje aplikacja mają pochodzić z wiodących serwisów informacyjnych o tematyce finansowej jak Reuters czy Telegraph. Ze względu na zawężenie dziedziny do konkretnej tematyki możliwe jest przygotowanie narzędzi wyszukiwania bardziej wyspecjalizowanych i dostosowanych do bardziej szczegółowego problemu.

Tworzone oprogramowanie jest oprogramowaniem o architekturze klient-serwer. Wszystkie obliczenia wykonywane być mają po stronie serwerowej a dostarczony klientowi interfejs ma jedynie służyć do przekazywania serwerowi zapytań oraz do wprowadzania ich przez użytkownika.

Rozdział 2

Zrealizowane funkcjonalności

W ramach prac nad systemem zrealizowane zostały wszystkie najważniejsze założone wymagania. Główne funkcjonalności, które udało się zrealizować, to:

- Stworzenie aplikacji mobilnej na platformę iOS, która jest interfejsem użytkownika dla tworzonej wyszukiwarki
- Możliwość wyszukiwania na podstawie wprowadzonego zapytania
- Możliwość wyszukiwania za pomocą podejścia 'drill-down' tj. za pomocą ustawicznego zawężania obszaru zainteresowań
- Stworzenie bazy artykułów spośród których użytkownik może wyszukać interesujące go za pomocą powyższych metod
- Możliwość wybierania metod obliczeniowych użytych po stronie serwerowej w celu redukcji wymiaru artykułów przechowywanych w postaci długich wektorów cech

Rozdział 3

Wybrane aspekty realizacji

W trakcie realizacji projektu zastosowano następujące technologie:

- język Python 2.7 - interpretowany język dostępny na każdym systemie operacyjnym. Został wybrany ze względu na doświadczenie autorów, ekspresywność i ogromną liczbę bibliotek oraz rozbudowaną społeczność jego użytkowników.
- biblioteka LDA - biblioteka języka python. Umożliwia wygodny interfejs do obliczania LDA (ang. Latent Dirichlet Allocation) czyli probabilistycznego algorytmu redukcji wymiarów.
- scipy - biblioteka używana by przechowywać wektory lub macierze w postaci rzadkiej. W przypadku artykułów przechowywanych w postaci wektorów cech takie podejście skutkowało znacznym przyspieszeniem obliczeń
- flask – lekka i prosta biblioteka dla języka Python umożliwiająca stawianie aplikacji webowych
- networkx – biblioteka służąca do reprezentacji grafów. Za jej pomocą przechowywana była struktura danego artykułu podczas liczenia niezmienników grafowych. Udostępnia szybki dostęp do wielu cech zbudowanego grafu jak ilość silnie spójnych składowych, liczba wierzchołków czy krawędzi.
- język Swift 2.1 - młody język programowania (zaprezentowany przez Apple w roku 2014), służący m.in. do tworzenia aplikacji mobilnych na platformę iOS. Został wybrany ze względu na doświadczenie autorów oraz z uwagi na zawarte w nim godne uwagi koncepty i rozwiązania.

Rozdział 4

Komponenty systemu

4.1 Aplikacja mobilna

Aplikacja mobilna pełni rolę widoku, to znaczy sama nie wykonuje obliczeń ani nie ma dostępu do bazy danych. Komunikuje się ze stroną serwerową za pomocą zapytań, i prezentuje użytkownikowi ich rezultaty. Dostarcza ona użytkownikowi dwa sposoby na wyszukiwanie interesujących go artykułów z posiadanego ich zbioru.

Wyszukiwanie dla danego zapytania

Wyszukiwanie pośród potencjalnych artykułów odbywa się na podstawie podanego przez użytkownika zbioru słów. Aktywność w aplikacji ogranicza się więc do wpisania tekstu, dla którego użytkownik dostać chce artykuły z tekstem tym związane tematycznie.

Wyszukiwanie poprzez zawężanie kategorii

Użytkownik poszukując interesujących go artykułów, zamiast próbować je opisać poprzez podawanie charakterystycznych słów, skupia się na generalnych kategoriach do których artykuły te mogą należeć. Aplikacja prezentuje kilkanaście grup (tzw. klastrów), każdą z nich opisując trzema kategoriami które odzwierciedlają tematykę artykułów do kolejnych zbiorów należących. Po wybraniu jednego z klastrów aplikacja prezentuje analogiczny podział o jeden stopień głębiej, biorąc pod uwagę jedynie artykuły z danej grupy. W przeciwieństwie do pierwszego wyboru, grupy od tej pory opisywane będą najczęściej występującymi w artykułach słowami. Schodzenie na coraz głębszy poziom trwa tak długo jak użytkownik zdecyduje, że chce zobaczyć wszystkie artykuły dla danej grupy, lub aż dany klaster będzie na tyle mały, że jego dalszy podział nie ma sensu.

4.2 Strona serwerowa

Strona serwerowa działa w sposób niewidoczny dla użytkownika. Wykonuje wszystkie niezbędne operacje i obliczenia, a aplikacji wysyła jedynie gotowe odpowiedzi na zadane zapytania. Wystawione przez stronę serwerową API służy do obsługi nadchodzących od aplikacji klienckich zapytań. W założeniu strona serwerowa ma działać nieustannie. Spora

część obliczeń musi zostać wykonana od nowa w momencie dodawania nowych artykułów do obsługiwanego korpusu, dlatego aktualizacje strony serwerowej planowo odbywać powinny się w nocy.

Czynności wykonywane przez stronę serwerową są dwojakiego rodzaju:

Preprocessing

Czynności tego typu mogą zostać wykonane jednokrotnie i nie wymagane jest w tym celu posiadanie żadnego rodzaju informacji od użytkownika. Z tego powodu obliczenia te mogą zostać wykonane zawczasu, co powoduje przyspieszenie pracy serwera.

Obliczenia wykonywane podczas wyszukiwania

Drugim rodzajem czynności jest wykonywanie obliczeń w odpowiedzi na zapytanie użytkownika. Ponieważ w celu ich wykonania konieczna jest znajomość kontekstu, by można było do nich przystąpić niezbędna jest interakcja ze strony użytkownika. Są one więc wykonywane niejako na żądanie. Czas ich wykonania stanowi większość okresu pomiędzy wprowadzeniem do aplikacji klienckiej zapytania a otrzymaniem wyników.

Rozdział 5

Zbiory artykułów

Podczas obliczeń przetwarzane są dwa niezależne zbiory danych:

5.1 Historyczna baza danych artykułów Reuters

Korpus artykułów serwisu reuters sprzed kilku lat. Artykuły te są zbliżone tematycznie z tymi obsługiwanymi przez nas, dodatkowo są opisane przez kategorie do których należą. Z tego powodu użyto ich jako wiedzy zewnętrznej i spróbowano wykorzystać wiedzę którą niesie kombinacja treści artykułów i kategorii do których można je przypisać.

5.2 Baza obsługiwanych artykułów

Ponieważ tematyką obsługiwanych przez wyszukiwarke artykułów jest obszar finansów, artykuły na których ona operuje są pobrane z kilku serwisów internetowych o tej tematyce, na przykład: Reuters, Telegraph czy The Street. Artykuły docelowo powinny być także pobierane na bieżąco, by aplikacja była atrakcyjna dla użytkownika ze względu na aktualność tekstów.

Rozdział 6

Wyszukiwanie za pomocą łańcucha słów

Pierwszym rodzajem wyszukiwania jest realizowanie zapytań w postaci zbioru słów - analogicznie jak w wyszukiwarce Google. Użytkownik wprowadza zatem pewne frazy, które jego zdaniem dobrze opisywać będą interesujące go artykuły a rolą aplikacji jest te artykuły odnaleźć. Poniższy rozdział opisuje kolejne wykonane kroki (także zanim użytkownik dane zapytanie wprowadza) które wykonane zostały by aplikacja mogła na zapytania odpowiadać.

6.1 Preprocessing

Preprocessing to wszelkie czynności wykonane w celu ekstrakcji jak największej ilości informacji z posiadanych danych, które nie zależą od wykonanych przez użytkownika czynności (z tego też powodu można je wykonać wcześniej - dodatkowe dane ponad te posiadane już przed uruchomieniem aplikacji nie są potrzebne).

6.1.1 Czyszczenie artykułów

By w sposób wygodny i wydajny pracować z artykułami, niezbędne jest wypracowanie dla nich spójnego i efektywnego sposobu reprezentacji, który równocześnie zachowywałby jak największą ilość wyekstrahowanych informacji. W celu dobrej ekstrakcji informacji posiadane artykuły są najpierw oczyszczane - usuwana jest z nich jak największa ilość szumu, czyli zbędnie przechowywane informacje. Operacja ta dokonana jest w następujących krokach:

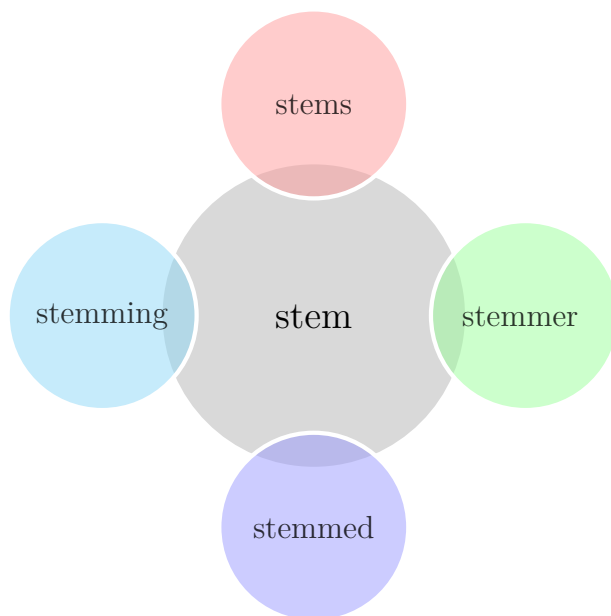
Stop words removal

Pierwszym krokiem w procesie czyszczenia artykułów jest usunięcie z niego wszystkich słów klasyfikowanych jako tzw. stop words. Są to spójniki czy inne słowa które same w sobie nie przenoszą konkretnego znaczenia i z punktu widzenia reprezentacji strukturalnej artykułów nie niosą żadnej wartości. Usunięcie ich powoduje zatem zagęszczenie istotnych słów w ramach danego artykułu.

Stemming

Jest to proces sprowadzania słowa do jego rdzenia. Operacja ta powoduje, że spokrew-

nione wyrazy będące różnymi częściami mowy zostają skrócone do jednakowego słowa, dzięki czemu artykuły je zawierające przenoszą teraz taką samą treść i łatwiej będzie odnaleźć pomiędzy nimi semantyczne powiązanie.

Rys. 1 - Przykładowe wyniki algorytmu stemmingu. Różne słowa sprowadzane są do tego samego rdzenia.

6.2 Reprezentacja strukturalna

Po dokonaniu czyszczenia plików posiadamy artykuły w postaci maksymalnie skróconych słów przenoszących interesujące nas znaczenie. Możliwe jest zatem przystąpienie do tworzenia ich reprezentacji innych niż plik zawierający kolejne wyrazy.

6.2.1 Bag of words

Reprezentacją na której wyszukiwarka będzie w znacznej części polegać to reprezentacja bag-of-words czyli wektor cech. Każdy artykuł jest w niej opisany wektorem o długości równej mocy zbioru wszystkich słów występujących w posiadanym korpusie artykułów. Słowa w tym zbiorze zostają ponumerowane i następnie dla każdego artykułu jest tworzony na tej podstawie odpowiedni wektor. Będąc początkowo wektorem zerowym, zostaje on wypełniony poprzez dodawanie wartości jednostkowej na odpowiednim miejscu dla każdego występującego w danym artykule słowa. Po obliczeniu takiego wektora dla każdego posiadanego artykułu, zostają one ułożone obok siebie i uformowana zostaje macierz bag-of-words która następnie zostaje zapisana.

Budowanie macierzy bag-of-words zaczyna się od obliczenia zbioru wystich słów występujących w artykułach. Przyjmijmy zatem oznaczenie:

A - zbiór wszystkich słów z posiadanych artykułów

Zadajemy następnie odwzorowanie bijektywne:

$$f : A \rightarrow X, \text{ gdzie } X = \{x : x \in \mathbb{N}_+ \wedge x \leq \#A\}$$

Odwzorowanie to indeksuje słowa kolejnymi liczbami naturalnymi.

Na jego podstawie można skonstruować wektor cech dla kolejnych artykułów. Dla każdego z nich wystarczy rozpatrzyć każde znajdujące się w nim słowo s i dodać 1 do początkowo zerowego wektora na pozycji $f(s)$.

Wartości elementów utworzonej macierzy M skonstruowanej przez ułożenie wektorów cech przetwarzanych artykułów jako kolumny wynoszą więc:

$$A_{ij} = \text{ilość wystąpień słowa } f^{-1}(i) \text{ w artykule numer } j.$$

6.2.2 Modyfikacje wartości macierzy bag-of-words

Proste wyznaczanie wektorów cech posiada pewne istotne wady. Ponieważ ta reprezentacja ma w przyszłości służyć do porównywania artykułów pomiędzy sobą, nadreprezentacja słów często występujących w języku angielskim może zaburzać wyniki, ponieważ wszystkie wyrazy są traktowane jednakowo. Należy także zwrócić uwagę na większe wartości elementów wektorów cech dla dłuższych artykułów, gdyż mają po prostu więcej słów. Te potencjalne problemy zostały zaadresowane na opisane poniżej sposoby.

Inverse document frequency

Dla danego korpusu artykułów, co jest szczególnie widoczne przy ich konkretnej tematyce - u nas to tematyka finansowa - pewne słowa nie będą właściwie niosły żadnej informacji. Przykładowo rozważając artykuły o tematyce motoryzacyjnej, łatwo jest wyobrazić sobie, że słowo *auto* będzie występować w prawie każdym tekście. Dla naszego zbioru takim wyrazem może być *money*. Zastosowana więc została technika osłabienia wpływu często występujących słów na obliczane podobieństwo pomiędzy artykułami, a także pomiędzy zapytaniem użytkownika a artykułami.

Dla każdego wyrazu występującego w naszym zbiorze artykułów obliczona zostaje wartość wyrażenia

$$idf_w = \log \frac{N}{df_w}, \text{ gdzie}$$

df_w - ilość dokumentów spośród przetwarzanego zbioru które posiadają wyraz w

N - Ilość wszystkich przetwarzanych dokumentów

Po obliczeniu wartości idf dla danego słowa, wymnożone przez niego zostają elementy macierzy bag-of-words odpowiadające temu wyrazowi. Czynność ta wykonana zostaje dla każdego słowa. Tym sposobem waga słów występujących rzadko zostaje zwiększona, a tych bardziej powszechnych zmniejszona.

Normalizacja

Warto zwrócić uwagę, że stosując reprezentację bag-of-words, artykuły dłuższe będą posiadały statystycznie więcej niezerowych elementów, a wartości dla słów będą większe (gdyż słowo częściej będzie występować tu wielokrotnie). Spowodować to może

zaburzenie wyników podczas obliczania podobieństw pomiędzy różnymi artykułami. Dlatego też kolejne wiersze, czyli wartości dla kolejnych słów dla rozważanych artykułów zostają przemnożone przez wartość

$$\frac{1}{\sqrt{\sum_{i=1}^n A_{is}}}$$

gdzie:

n - ilość słów

A - macierz bag-of-words

s - indeks rozważanego słowa

6.3 SVD oraz low-rank approximation

Dekompozycja SVD (ang. Singular Value Decomposition), to pewien rozkład macierzy na iloczyn trzech specyficznych macierzy. Korzystamy z faktu, że każdą macierz rzeczywistą A można przedstawić w postaci rozkładu SVD:

$$A = U\Sigma V^T$$

gdzie

- U i V, macierze ortonormalne
- Σ - macierz diagonalna (przekątniowa), taka że
- $\Sigma = \text{diag}(\sigma_i)$, gdzie σ_i - nieujemne wartości osobliwe macierzy A, uporządkowane nierosnąco.

Zostanie teraz przedstawiony problem przybliżenia macierzy.

Dla zadanej macierzy C o wymiarach $M \times N$ i liczby naturalnej k, chcemy znaleźć macierz C_k o wymiarach $M \times N$ rzędu co najwyżej k taką, by zminimalizować normę Frobeniusa macierzy $X = C - C_k$, zdefiniowaną jako

$$\|x\|_F = \sqrt{\sum_{i=1}^M \sum_{j=1}^N x_{ij}^2}$$

Dekompozycja SVD może zostać użyta do rozwiązania tego problemu. Po obliczeniu rozkładu SVD dla macierzy C, uzyskujemy macierz Σ_k z macierzy Σ zastępując w niej $r - k$ najmniejszych wartości własnych na diagonalu Σ zerami (r - rząd macierzy C). Rząd macierzy uzyskanej w ten sposób wynosi co najwyżej k. Wynika to z faktu, że macierz Σ_k ma co najwyżej k niezerowych wartości. Twierdzenie Eckarta–Younga–Mirsky’ego mówi, że macierz ta jest macierzą rzędu k najmniejszym możliwym błędem Foreniusa. Intuicyjnie można to wytłumaczyć faktem, że te najmniejsze wartości własne ułożone na diagonalu macierzy Σ_k

po wymnożeniu macierzy uzyskanych podczas dekompozycji SVD mają najmniejszy wpływ na macierz (kierunki przez nie wyznaczone niosą informację o najmniejszej wariancji).

Nawet dla zbiorów o niewielkim rozmiarze macierz bag-of-words posiadać będzie dziesiątki tysięcy kolumn i wierszy i będzie także rzędu kilku tysięcy. Wyznaczając więc powyżej opisaną macierz następuje znaczna redukcja wymiaru oraz wyeliminowanie szumu. Wektory cech zostają mapowane do przestrzeni k -wymiarowej. Przestrzeń ta jest opisana przez k wektorów własnych odpowiadających wartościom własnym które nie zostały zastąpione zerami. Te wektory własne przenosząc informację o kierunkach w których niesione jest dużo wariancji mogą pomóc znaleźć synonimy oraz słowa zbliżone tematycznie, tym samym zwiększając prawdopodobieństwo dobrego wyboru artykułów dla zadanego zapytania.

6.4 Latent Dirichlet Allocation

LDA to model który stara się opisać zbiór obserwacji za pomocą tzw. ukrytych grup (czyli takich które muszą zostać wywnioskowane z danych), dzięki czemu próbuje odpowiedzieć na pytanie dlaczego pewne elementy danych są podobne. Dla dokumentów zawierających słowa, model ten reprezentuje je [dokumenty] jako miks niewielkiej liczby tematów. Każdy z tematów z kolei zostaje zamodelowany jako pewna dystrybucja (miks) słów wchodzących w jego skład. Sam algorytm, działając określoną liczbę iteracji stopniowo poprawia jakość przypisania słów do tematów przeliczając ich dystrybucję na nowo. Problemem jest wartość k , czyli ustalona ilość tematów, z których dokumenty się mają składać. Dobry wybór wartości tego argumentu jest kluczowy dla dobrego działania algorytmu.

LDA jest traktowane w naszej aplikacji jako alternatywne podejście wobec SVD. Użytkownik ma możliwość w ustawieniach aplikacji wybrać jakiego rodzaju wyszukiwanie preferuje (szczegóły wyszukiwania opisane zostały poniżej). W trakcie eksperymentów zauważono znacznie lepsze wyniki stosując wyszukiwanie używając macierzy powstałej przez dekompozycję SVD i low-rank-approximation.

6.5 Wyszukiwanie

Podczas wyszukiwania zapytanie jest traktowane jako artykuł, zostaje więc analogicznie jak artykuł czyszczone, następuje stemming oraz stop words removal. Skonstruowany zostaje wektor bag-of-words.

6.5.1 Wyszukiwanie stosując SVD

Obliczając podobieństwo pomiędzy wektorem reprezentującym zapytanie a kolumnami macierzy będącymi wektorami cech artykułów, znajdowane są te z nich dla których miara podobieństwa jest największa i to one stanowią zawartość wyniku dla użytkownika. Miarą podobieństwa pomiędzy dokumentami d_1 oraz d_2 jest ich podobieństwo wg miary cosinusowej:

$$\text{sim}(d_1, d_2) = \frac{\vec{V}(d_1) \cdot \vec{V}(d_2)}{|\vec{V}(d_1)| |\vec{V}(d_2)|}$$

gdzie $\vec{V}(d)$ oznacza reprezentację wektorową artykułu d .

Ponieważ na etapie konstrukcji macierzy dokonano jednak normalizacji i każdy artykuł z którego konstruowana była macierz bag-of-words miał długość jednostkową, mianownik jest iloczynem dwóch wartości jednostkowych i nie musi być kalkulowany. Normalizacja nabiera zatem jeszcze większego sensu - by policzyć podobieństwo pomiędzy artykułami wystarczy obliczyć wartość iloczynu skalarnego odpowiednich wektorów.

6.5.2 Wyszukiwanie stosując LDA

W momencie skończenia działania algorytmu LDA dla zadanej macierzy bag-of-words oraz podanej liczby tematów k , otrzymujemy dwa istotne obiekty

Macierz tematy-słowa Macierz ta dla każdego z k tematów opisuje dystrybucję słów w danym temacie. Jest więc wymiarów $k \times S$, gdzie S to liczba słów w rozważanym zbiorze artykułów.

Macierz artykuły-tematy Macierz ta opisuje dystrybucję k tematów w każdym z rozważanych artykułów. Jej wymiary to $N \times k$, gdzie N to liczba dokumentów z przetwarzanym zbiorze.

W celu wyszukania najbardziej zbliżonych artykułów dla danego zapytania musimy uzyskać dystrybucję tematów w wektorze zapytania, a następnie porównać go z innymi artykułami, by tym sposobem znaleźć te najbardziej podobne. By znaleźć w jednym kroku podobieństwo z każdym z artykułów wykonywane jest mnożenie

$$\vec{V}(q)M_{ts}^T M_{at}^T$$

gdzie:

- $\vec{V}(q)$ - wektor cech stworzony dla zapytania (ang. query). Jest to więc macierz wymiarów $1 \times S$, S - ilość słów w zbiorze artykułów.
- M_{ts} - Macierz tematy-słowa, opisana powyżej
- M_{at} - Macierz artykuły-tematy, opisana powyżej

Następnie wystarczy wybrać wymaganą ilość najbardziej podobnych artykułów znajdując je po indeksach maksymalnych wartości w wynikowym wektorze.

Rozdział 7

Wyszukiwanie drill-down

Alternatywnym sposobem wyszukiwania dostarczonym przez aplikację klientowi jest wyszukiwanie tzw. drill-down. Polega ona na ciągłym zawężaniu tematyki interesującej użytkownika aż do znalezienia tej interesującej go. Użytkownikowi zaprezentowane zostają klastry, w odpowiedni sposób etykietowane, dzięki czemu może on zorientować się który z nich wydaje się być najbardziej zbliżony do tematyki jego zainteresowań. Po wybraniu go, zostaje mu zaprezentowana kolejna klasteryzacja, tym razem jedynie wewnątrz wybranego fragmentu. Tym sposobem użytkownik w pewnym momencie wybierze grupę tematyczną na tyle małą, że dalszy podział nie będzie miał sensu i zostaną mu przedstawione wybrane artykuły.

7.1 Preprocessing

Analogicznie jak w przypadku przygotowań do zapytań w postaci podania słów, ogromna część obliczeń wykonana zostać może zawczasu. Zanim użytkownik wybierze klastry, zostają one zawczasu odpowiednio policzone oraz wybrane zostają ich etykiety. Jest to możliwe ponieważ dla danego zbioru artykułów klasteryzacja nie zależy od kontekstu.

7.1.1 Bag of words

Analogicznie jak w pierwszym rodzaju wyszukiwania, zostaje zbudowana macierz złożona z wektorów cech artykułów, która następnie zostaje zredukowana w sensie ilości wymiarów za pomocą SVD.

7.1.2 Niezmienniki grafowe

Reprezentacja bag-of-words ma istotną wadę: nie uwzględnia ona kolejności występowania słów w przetwarzanych tekstach. Ten sam artykuł ze słowami pozamienianymi miejscami będzie miał identyczną reprezentację w postaci wektora cech. Próba zaadresowania tego problemu jest rozszerzenie reprezentacji bag-of-words o obliczone tzw. niezmienniki grafowe.

Do obliczenia niezmienników grafowych niezbędne jest najpierw skonstruowanie grafu. Konstrukcja ta zostaje wykonana dla każdego artykułu z obu zbiorów danych. Zastosowany zostaje model n-gramów. Jest to model językowy stosowany głównie do słów, za którego

pomocą można opisać strukturę. Kolejne występujące po sobie słowa w zadanej ilości są traktowane jako występujące kolejno n-gramy. N-gramy dla n=2 są nazywane bigramami a dla n=3, trigramami.

Przykład: Dla zdania „Stoi na stacji lokomotywa” wyróżnić można następujące bigramy: stoi na, na stacji, stacji lokomotywa. Dla każdego z tekstów został skonstruowany graf który bigramy traktował jako wierzchołki a krawędzie oznaczały występowanie po sobie połączonych bigramów. Dodatkową potrzebną w późniejszym etapie strukturą danych, także obliczaną dla każdego artykułu, jest wektor następujących po sobie bigramów.

Po konstrukcji niezbędnych struktur przystąpiono do obliczenia niezmienników grafovych.

Ilość wierzchołków grafu Obliczone zostało jak wiele różnych bigramów znajduje się w danym artykule.

Ilość krawędzi grafu Wartość tego niezmiennika to ilość kolejno następujących bigramów.

Average clustering coefficient Niezmiennik ten jest średnią arytmetyczną wartości *localclusteringcoefficient* obliczanej dla każdego wierzchołka według wzoru:

$$C_i = \frac{2\#\{e_{ij} : v_j, v_k \in N_i \wedge e_{jk} \in E\}}{k_i(k_i - 1)}$$

gdzie

E - zbiór wszystkich krawędzi grafu danego artykułu

e_{ij} - krawędź pomiędzy wierzchołkami i oraz j

N_i - zbiór wszystkich sąsiadów wierzchołka i

k_i - ilość sąsiadów wierzchołka i

Ilość silnie spójnych składowych Silnie spójna składowa grafu skierowanego to taki maksymalny jego podgraf w którym pomiędzy każdymi dwoma jego wierzchołkami istnieje ścieżka. Mówiąc prościej w silnie spójnie składowej możliwe jest dojście z każdego wierzchołka do każdego innego.

Skośność Podczas obliczania tego niezmiennika użyte zostaną wektory kolejno występujących wierzchołków skonstruowane podczas konstrukcji grafu dla danego artykułu. Zbiorem dla którego będą obliczane wartości z wzoru na skośność są indeksy wierzchołków występujących w wektorze dla danego artykułu. Skośność obliczana jest według wzoru:

$$A = \frac{\mu - d}{s}$$

gdzie

μ - średnia arytmetyczna

s - odchylenie standardowe

d - dominanta

Kurtoza Kurtoza jest miarą spłaszczenia rozkładu wartości cechy. Obliczana jest na takim samym zbiorze jak skośność - na indeksach kolejno występujących bigramów w danym tekście. Obliczana jest według wzoru:

$$Kurt = \frac{\mu_4}{\sigma^4} - 3$$

gdzie

μ_4 - czwarty moment centralny

σ - odchylenie standardowe

Odjęcie od wyniku 3 daje nam 0 dla rozkładu normalnego.

Po obliczeniu niezmienniki grafowe zostają przeskalowane na wartości w przedziale $[0, 1]$ poprzez obliczenie wartości:

$$Normalized(e) = \frac{e - E_{min}}{E_{max} - E_{min}} \text{ gdzie}$$

E_{min} - minimalna wartość niezmiennika E

E_{max} - maksymalna wartość niezmiennika E

e - wartość niezmiennika E będąca skalowana

Następnie podczas wykonywania niektórych obliczeń wartości niezmienników dla artykułów będą doklejane na końcu ich wektora cech.

7.1.3 Klasteryzacja

Posiadane artykuły zostają klasteryzowane za pomocą algorytmu $k - means++$. Od zwykłego algorytmu k-means różni się on sposobem wyboru początkowych centroidów klastrów. Są one wybierane w następujący sposób:

1. Pierwszą centroidą zostaje punkt c_1 wybrany losowo z X , gdzie X - zbiór punktów poddawanych klasteryzacji
2. Kolejna centroida c_i zostaje wybrana z X z prawdopodobieństwem $\frac{D(x)^2}{\sum_{x \in X} D(x)^2}$, gdzie $D(x)$ - dystans pomiędzy punktem x a najbliższą z wybranych dotychczas centroid
3. Punkt 2. jest powtarzany aż wybrana została zadana ilość centroid.
4. Po wybraniu centroid w opisany powyżej sposób, dalszą część to zwyczajny algorytm k-means

Za pomocą klasteryzacji, dokumenty zostają podzielone na 12 odrębnych grup na podstawie odległości pomiędzy sobą. Wyliczone zostają też centroidy (średni reprezentanci) dla grup z pierwszej klasteryzacji. Następnie obliczone i zapisane zostają kolejne klasteryzacje wgłąb każdego z obliczonych klastrów. Te zstępujące rekurencyjne obliczenia kontynuowane są tak długo, jak ilość artykułów należących do danego klastra jest odpowiednio duża.

Podczas obliczania klasteryzacji jako współrzędne dla każdego z klasteryzowanych artykułów brane są wartości jego wektora cech z dołożonymi na końcu niego niezmiennikami grafowymi. Pozwala to potencjalnie uchwycić podobieństwo w strukturze dwóch artykułów, a nie tylko słowa które dany tekst posiada.

7.1.4 Użycie wiedzy zewnętrznej

Ponieważ dysponowaliśmy wiedzą zewnętrzną w postaci kilkuset tysięcy artykułów serwisu reuters o tematyce finansowo-ekonomicznej, z których każdy był etykietowany kilkoma kategoriami do których należy, postanowiliśmy jej użyć. Dla każdej kategorii został policzony jej średni reprezentant, przy użyciu tych samych reprezentacji strukturalnych jak podczas liczenia centroid klastrow artykułów z bazy potencjalnych wyników, tj. wektor cech oraz niezmienniki grafowe.

Posiadając obliczonych średnich reprezentantów dla naszych klastrow oraz poszczególnych kategorii z bazy artykułów reuters, dla każdej z centroid klastrow naszych artykułów obliczone zostały podobieństwa z każdą z centroid kategorii reuters. Następnie wybrane i zapisane zostały trzy najlepsze dla każdej z naszych grup.

7.1.5 Etykietowanie klastrow

By użytkownik mógł sprawnie wybierać interesujące go klastry i tym samym zawęzić przeszukiwane grupy artykułów, grupy te powinny być jak najdokładniej opisane. Służyć temu ma operacja etykietowania. Pierwszą czynnością jest opisanie klastrow najwyższego poziomu (najbardziej ogólnych, pochodzących z pierwszej klasteryzacji) za pomocą nazw przypisanych im kategorii z zewnętrznej bazy artykułów (proces dopasowania opisany został powyżej). Następnie klastry każdego poziomu opisane zostają słowami które przenoszą największą w tym klastrze ilość informacji (przypisana im wartość w macierzy po obliczeniu SVD dla danego artykułu jest największa). Przyjęta zostaje zasada, że etykiety użyte w pewnym klastrze, nie zostaną ponownie użyte do opisania jego klastrow potomnych, by etykiety różnych klastrow jak najbardziej różniły się między sobą.

Rozdział 8

Organizacja pracy

8.1 Przyjęta metodyka

Projekt rozpoczęliśmy od stworzenia prototypu strony serwerowej, wykorzystując najprostszą reprezentację strukturalną dla posiadanych artykułów, czyli wektor słów dla każdego z nich.

Od tego momentu kolejne funkcjonalności dodawane były przyrostowo. Kolejne spotkania z klientem wyznaczały końce kolejnych iteracji. Tym sposobem ograniczone zostało ryzyko niedostarczenia projektu - posiadając pod koniec każdej iteracji działającą stronę serwerową groziło w najgorszym przypadku okrojeniem funkcjonalności, który to scenariusz na szczęście nie miał miejsca.

8.2 Podział pracy

8.2.1 Michał Adamczyk

- Czyszczenie artykułów - stop words removal, stemming
- Budowa reprezentacji strukturalnej artykułów w postaci wektorów cech
- Redukcja wymiaru macierzy wektorów cech - za pomocą algorytmu SVD lub algorytmu LDA (stosowane wymiennie)
- Dołączenie wiedzy zewnętrznej w postaci kategorii z bazy danych artykułów reutersa
- Implementacja algorytmu k-means++
- Etykietowanie klastrów najbardziej charakterystycznymi dla nich słowami oraz nazwami kategorii z bazy zewnętrznej

8.2.2 Dominik Majda

- Budowa reprezentacji strukturalnej artykułów w postaci engramów oraz wyliczenie na ich podstawie grupy niezmienników grafowych

- Zdobyć za pomocą web crawlingu zbiór artykułów o tematyce finansowej
- Przekształcenie pozyskanych artykułów z formatu html do czystego tekstu. Odfiltrowanie nieistotnych z nich - na przykład zbyt krótkich.
- Stworzenie aplikacji mobilnej realizującej rolę interfejsu końcowego po stronie użytkownika
- Wystawienie interfejsu serwera w postaci restowego API dostępnego na przykład dla stworzonej przez nas aplikacji mobilnej
- Budowa bazy danych dla artykułów z obu zbiorów danych, dzięki czemu możliwe jest przechowywanie dodatkowych o artykułach informacji używanych w trakcie obliczeń (jak link czy tytuł).

Rozdział 9

Wyniki projektu

9.1 Najważniejsze efekty pracy

Rezultatem prac nad projektem jest w pełni funkcjonalna wyszukiwarka artykułów o tematyce finansowej. Interfejsem projektu jest aplikacja kliencka na platformę iOS, która w przyjazny i wygodny sposób umożliwia użytkownikowi wyszukiwanie interesujących go tekstów. Zgodnie z założeniami szukanie interesujących artykułów jest możliwe na dwa sposoby: za pomocą zapytania w postaci słów oraz poprzez wybieranie interesujących kategorii. W ramach przeprowadzonych testów zauważono, że wyszukiwanie poprzez kolejne wybieranie klastrow jest wygodne a opis grup artykułów w postaci często występujących słów wystarczający by wyrobić pierwszy pogląd o tematyce danych tekstów. Dodatkowo poprzez prezentację kilkunastu klastrow naraz użytkownik nabiera większej orientacji w tematyce i wyczucia jakiego rodzaju artykuły potencjalnie może znaleźć.

9.2 Potencjalne kierunki dalszych prac

Podczas prac zauważono kilka potencjalnych kierunków dalszego rozwoju projektu:

- Próba zastosowania innej niż euklidesowej miary odległości podczas klasteryzacji
- Stworzenie fragmentu aplikacji serwerowej odpowiedzialnego za dodawanie nowych artykułów do bazy potencjalnych wyników
- Zastosowanie innego rodzaju wyboru najlepszych artykułów podczas użycia algorytmu LDA niż obliczanie iloczynów skalarnych pomiędzy reprezentacjami tematów a reprezentacją zapytania
- Próba implementacji *spelling correction* czyli próba znalezienia błędów podczas wpisywania zapytania przez użytkownika i poprawienia ich

Rozdział 10

Bibliografia

1. David Arthur and Sergei Vassilvitskii - k-means++ - The Advantages of Careful Seeding, Stanford University 2007
2. Christopher D. Manning, Prabhakar Raghavan & Hinrich Schutze - Introduction to Information Retrieval, Cambridge University Press 2008
3. Carl D. Meyer, Matrix Analysis and Applied Linear Algebra, 2000